

ANTE BEŽEN U povodu 80. godišnjice života i 60. obljetnice stvaranja

Razgovarala: Martina Kolar Billege

Dr. sc. Ante Bežen, redoviti profesor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu u miru, navršio je u 2025. godini 80 godina života i 60 godina stvaralačkog rada. U tom povodu na Učiteljskom fakultetu održan je 21. studenoga 2025. okrugli stol o njegovu životu i doprinosima struci i znanosti. Ovdje donosimo životni intervju s njim kako bismo na jednom mjestu predstavili njegovo bogato životno i znanstveno iskustvo, kao znak zahvalnosti za njegov dugogodišnji rad u Hrvatskom pedagoško-književnom zboru (član je udruge od 1971. godine), gdje je i danas predsjednik Nadzornog odbora), te suradnji u časopisu *Napredak*.

Zasluge za metodiku i obrazovnu kroatistiku

Podimo od povoda za ovaj razgovor – 80. obljetnice Vašeg rođenja i 60. obljetnice Vašeg stvaralačkog rada.

Rođen sam 28. travnja 1945. u Gospiću, neposredno poslije ulaska partizana u grad, tj. u ratnom kaosu. Moja majka Ljubica rodila me u „izbjeglištvu“ kod svoje rođakinje u prigradskom selu Donjoj Kaniži jer se neko vrijeme morala skrivati od vlasti bojeći se za život. Otac Stjepan bio je, naime, u vojsci NDH i povukao se iz grada te vjerojatno skončao negdje na putu pa nikad nismo saznali za njegov grob. Živeći s majkom u skromnim uvjetima, završio sam u Gospiću osnovnu školu, gimnaziju i dvogodišnju pedagošku akademiju te stekao diplomu nastavnika hrvatskoga jezika

i geografije. Kao student objavio sam svoj prvi članak u „Dostignućima“, časopisu koji je Pedagoška akademija u Gospiću upravo pokrenula, a naslov članka je „Neki problemi suvremene crne Afrike“. Bilo je to krajem 1965. godine pa se, dakle, ove 2025. navršava 60 godina od tog moga prvijenca. U Gospiću ću, kao tek završeni profesor na Gimnaziji „Nikola Tesla“, pisati jezične savjete u gimnazijskom časopisu *Polet*.

Poticaji u djetinjstvu

Kada se pojavio i kako se oblikovao Vaš interes za znanost i znanstvena istraživanja?

Nije jednostavno odrediti korijene vlastitih interesa i preferencija. Treba pozvati u pomoć psihologiju i semantiku. *Interes* znači usmjerenost na neki cilj, motiviranost za nešto. U hrvatskom jeziku sinonim za interes je *zanimanje* (imati interes ili zanimanje za nešto). No, zanimanje znači i posao od kojega živite. Dakle, zanimanje kao motivacija može utjecati na vaš izbor zanimanja kao profesije. Tu treba dodati i riječ *poziv*, koja također znači zanimanje kao posao, ali ne bilo koji, nego onaj za koji se smatrate duhovno pozvanim, dublje motiviranim, volite ga i predajete mu se (poziv svećenika, učitelja, vojnika itd.). U vezi s interesom ključna je i riječ *znatiželja*, koja znači sklonost za istraživanje nečeg novog, nepoznatog ili nejasnog pa može potaknuti stvaranje interesa. Znatiželja je dakle ključna za razvoj znanstvenika na bilo kojem području, a ja sam doista bio znatiželjan od kada znam za sebe.

Kao dijete s vršnjacima sam istraživao prirodu oko sebe, pravio vivarije i herbarije, mlinčice s hruštevima, pištolje od bazge, petarde od šupljih ključeva, klopke za ribe i rakove u rječicama koje protječu Gospićem. Također, puno sam čitao tekstove iz povijesti i o drugim zemljama jer su sadržavali tajnovite i uzbudljive priče. Imao sam „kružok“ svojih vršnjaka koje sam, na jednom brdašcu, zabavljao pričama što sam ih taj čas izmaštao po pročitanim pričama i stripovima. Od dječje uštedevine najprije bih kupio dječje listove *Plavi vjesnik*, *Kekec*, *Politikin zabavnik* jer su donosili najrazličitije zanimljivosti i stripove.

Za tu moju jaku znatiželju za novo i nepoznato oko sebe, u aktualnom svijetu i prošlosti, svakako je postojala neka nasljedna predispozicija, a to zaključujem po mome uspješnom djedu po majci, zvao se Jure i bio je među većim poduzetnicima u Gospiću za Kraljevine Jugoslavije, te nekoliko bliskih visoko obrazovanih rođaka. No, kao i kod svakog čovjeka, važni su bili i odgojni utjecaji. Iz današnje perspektive procjenjujem da je najsnažniji utjecaj na mene u motiviranju za čitanje i otkrivanje novih znanja imao moj vjeroučitelj, gospićki svećenik **Nikola Mašić**, snažni intelektualac, nekada direktor gimnazije, koga su partizanske vlasti zatvorile i degradirale.

Kako sam bio ministrant i pohađao vjeronauk, on je očito zapazio moju znatiželju pa me opskrbljivao knjigama iz povijesti, književnosti i popularne znanosti. Izrezivao je za mene iz lista *Politika* članke iz rubrike „Da li znate?“ iz koje neke sadržaje iz povijesti te prirodnih znanosti i danas pamtim. Slijedom toga, u gimnaziji se moj interes usmjerio na svjetsku geografiju, osobito na nepoznate zemlje. Od izrezaka iz raznih reportaža u novinama i revijama pravio bih albume o nepoznatim zemljama te album zemalja svijeta sa slikama tadašnjih predsjednika do kojih sam mogao doći. Znao sam napamet sve države u svijetu, uključujući i brojne kolonije, njihove glavne gradove i predsjednike, bilježio i njihovo smjenjivanje. Pohvalio me za to jednom profesor geografije kad je otkrio kod mene te albume i neke uzeo, no nije ih nikad vratio. U gimnaziji sam bio jako usmjeren na matematiku i prirodne znanosti, zahvaljujući odličnom profesoru i metodičaru **Andriji Benkoviću** koji mi je predavao matematiku, fiziku i nacrtu geometriju jer sam pohađao prirodno-matematički smjer, a kod koga sam pisao maturalni rad. Na godišnjim natjecajima, koje je uprava Gimnazije raspisivala svake godine za najbolje radove iz raznih predmeta, dobivao sam uvijek poneku nagradu. Tako sam u trećem razredu dobio prve nagrade iz matematike, psihologije i fizike za sastavke o Pitagorinu poučku, tipovima ličnosti i pogonu svemirskih raketa po otkrićima Konstantina Ciolkovskog. Tema moga maturalnog rada bila je „Jednostavna gibanja“. Sve to pokazuje veliku disperziranost mojih mladenačkih interesa, što će se, iako ne u tolikoj mjeri, odraziti i u kasnijem životu. Sklonost prirodnim znanostima, gdje je osobito potrebno logičko razmišljanje, pomogla mi je da bolje shvatim samu prirodu, zadatke i strukturiranost znanosti, što će se kasnije odraziti na moje ulaženje u strukturna i metodološka pitanja metodike, gdje je također bio važan logički pristup. Razne knjige i vlastite zapise čuvao sam u staroj škrinji na tavanu jer u skromnom stanu, u kojemu sam živio s majkom, nije bilo mjesta za policu s knjigama.

Zašto ste se onda opredijelili za studij hrvatskog jezika i književnosti?

Nisam imao drugog izbora. Moja je majka radila kao tvornička radnica s malom plaćom s kojom smo, uz pomoć rodbine, živjeli vrlo skromno dok sam išao u osnovnu i srednju školu. O studiranju na fakultetu u nekom drugom gradu nisam mogao ni pomišljati pa sam očekivao sudbinu lokalnog činovnika jer se takvo mjesto sa završenom gimnazijom tada još moglo pronaći. A onda su se dogodile koincidencije koje i danas nazivam „prstom Božjim“. Naime, maturirao sam 1963., a iste te godine u Gospiću je otvoren redoviti studij novoosnovane Pedagoške akademije. Majka me odlučila dalje školovati pa sam upisao dvopredmetni studij hrvatskog (tada hrvatskosrpskog) jezika i geografije. Geografiju sam volio otprije, a hrvatski jezik izabrao sam zato što taj predmet ima najveću satnicu u školi pa je obećavao lak-

še zapošljavanje. Pridonio je tome i utjecaj moje sestrične **Manje Frković**, kasnije udane **Kovačević**, koja mi je predavala hrvatski u gimnaziji, a dobila je i mjesto profesora književnosti na Pedagoškoj akademiji. Nosio sam snažne vibracije prema književnosti i od drugog gimnazijskog profesora, **Grge Rupčića**, romantičnog pjesnika Like i sanjara koji je nas učenike uvijek snažno emotivno angažirao svojim interpretacijama književnih tekstova. Mogao sam upisati i matematiku, ali je ona bila u kombinaciji s razrednom nastavom, što me odbilo jer se tada nisam mogao zamisliti kao učitelj u nižim razredima osnovne škole. Osim toga, učitelji razredne nastave bili su tada po ugledu niže rangirani (mogli su imati i srednju učiteljsku školu) od nastavnika predmetne nastave koji su morali završiti pedagošku akademiju. Još su veći društveni ugled imali profesori u srednjoj školi jer su oni morali završiti fakultete. Danas takvih razlika nema, svi su po obrazovnom statusu izjednačeni jer, uključujući i odgojitelje, trebaju završiti fakultete. To je posve opravdano jer je odavno zastario stav da za poučavanje djece treba imati to manje znanja što je dijete mlađe. Poslije završene pedagoške akademije mogao sam očekivati radno mjesto u nekom ličkom selu jer je za mjesto u gradu trebalo neko zaleđe koje ja nisam imao. No onda se opet pojavio „prst Božji“ u vidu druge koincidencije, jer je iste godine 1965., kad sam kao prvi redoviti student diplomirao na Pedagoškoj akademiji u Gospiću, Filozofski fakultet u Zadru otvorio mogućnost prijelaza na treću godinu studija jugoslavistike i pedagogije za diplomande hrvatskog jezika na pedagoškim akademijama. Vidio sam u tome šansu za ostvarenje sna za fakultetom pa sam to prihvatio objeručke, iako bez izgledne financijske potpore. Majka mi je mogla osigurati tek manji dio potrebnog novca za smještaj i troškove studija pa sam zatražio i dobio studentski kredit koji se odobravao uspješnim siromašnim studentima. S tim sam, uz dodatnu zaradu na instrukcijama kod rodbine u Zadru, uspio završiti studij 1967. u redovnom roku. Dobio sam i nagradu rektora Zagrebačkog sveučilišta kojemu je tada pripadao i Filozofski fakultet u Zadru, a nisam morao vraćati studentski kredit zahvaljujući visokom prosjeku ocjena. Ne znam postoji li danas takva mogućnost, ali tvrdim da je stipendiranje studenata u jugoslavensko doba bilo izvrsno uređeno. Bez te pomoći nikad ne bih završio fakultet. Na sebi sam dobro iskusio stvarnu ovisnost životnih interesa mladog čovjeka o materijalnim uvjetima, što mi je jako koristilo u budućem životu, i koliko je važno povoljnim stipendijama omogućiti darovitima da završe studij.

Studiranje u Gospiću i Zadru

Koji su Vam profesori sa studija ostali u sjećanju i zašto?

Na Pedagoškoj akademiji u Gospiću i dalje me držala zaokupljenost geografijom pa sam bio demonstrator kod profesora fizičke geografije **Branka Stanića** i za to od uprave dobivao malu, ali meni važnu naknadu. I diplomski sam rad napisao iz geografije – o Srednjoj Americi, a obrana pred tri profesora geografije bila je nesvakidašnja. Moj je diplomski rad, naime, imao oko dvjesto gusto tipkanih stranica, a u posebnom svesku bile su slike iz povijesti Meksika i zemalja Srednjoameričke prevlake do koji sam mogao doći u tadašnjem tisku. Kad sam pristupio ispitu, prof. Stanić rekao je da me povjerenstvo nema što pitati jer po diplomskom radu zaključuje da o temi znam više od njih. Upisali su mi odmah peticu, a ja sam bio krajnje iznenađen i ponosan.

Na studiju hrvatskog jezika profesori su mi bili moja sestrična Manja Frković za kolegije književnosti te bračni par **Zlata** i **Julije Derossi** za jezične kolegije i metodiku hrvatskoga jezika. Derossijevi su bili izvrsni stručnjaci, poznati i izvan Gospića, a to se vidi po tome što mi je ispit iz suvremenog jezika kod Zlate Derossi priznat na Filozofskom fakultetu u Zadru, što je bilo znakovito jer je profesor suvremenog jezika u Zadru bio već tada poznati jezikoslovac Vladimir Anić. Julije Derossi svojim oglednim predavanjima iz metodike pokazao je nama studentima metodičke vještine koje su bile moj prvi susret s važnošću metodike. Rado sam se s Derossijevima družio jer su bili pravi hrvatski domoljubi i stoga nepoćudni tadašnjim vlastima. Osnovali su u Gospiću ogranak Matice hrvatske i bili pokretači postavljanja spomen-ploča slikaru Miroslavu Kraljeviću i književnicima Juri Turiću i Josipu Draženoviću. Julije je bio stalni suradnik *Hrvatskog književnog lista*, prvog opozicijskog glasila u komunističkoj Hrvatskoj, pokrenutog 1968., no zabranjenog već iduće godine. Bili su i aktivni sudionici Hrvatskog proljeća 1971., zbog čega su izgubili posao u Gospiću i morali odseliti u Zadar. Prvi put sam kod njih vidio knjigu Petra Guberine i Krune Krstića *Razlike između hrvatskog i srpskog književnog jezika* objavljene 1940., što je u Jugoslaviji bila zabranjena tema, a knjiga je imala kulturni status među domoljubnim profesorima. Česti razgovori i susreti s Manjom Frković i supruzima Derossi učvrstili su u meni kao studentu, a potom i kao zaposleniku Pedagoške akademije, domoljubne zasade stečene u obitelji, što je pridonijelo daljnjem razvoju moga interesa za hrvatski jezik i književnost. Znatno kasnije stupit ću u kontakt s Julijem Derossijem, koji je nakon osamostaljenja Hrvatske postao saborski zastupnik iz Zadra, oko predstavljanja njegove sjajne knjige „Čekulade nema“, objavljene 2007., u kojoj anegdotalno opisuje svoj život i ljude u vrijeme života u

Gospiću. To je valjda jedina knjiga koju sam pročitao na dušak, u jednoj noći, jer me posve zaokupila slikama iz moje mladosti u rodnom gradu.

Na studiju u Zadru posve sam, proučavajući hrvatski jezik i književnost, svjetonazorski formiran kao njihov poklonik. Moji zadarski profesori bili su uglavnom vrsni znalci i predavači. Osobito sam cijenio predavanja profesora **Dalibora Brozovića**, već tada velikog jezikoslovca, eksperta za standardni jezik, ali i za dijalekte (predavao mi je dijalektologiju). Nas studente više je puta zadivio svojim poznavanjem slavenskih jezika i dijalekata. Predavao je uvijek napamet, ali strukturirano i s puno informacija, redao kao od šale primjere jezičnih oblika na gotovo svim slavenskim jezicima, ali i na nekim ruskim, poljskim ili ukrajinskim dijalektima. Smatrali smo ga tada hrvatskim rodoljubom jer je 1967. potpisao glasovitu Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika i zbog toga bio isključen iz Saveza komunista. Prisustvovao sam toj sjednici, na koju su pozvani i zainteresirani studenti, a koja se održavala pod prijetnjom Općinskog komiteta SK u Zadru i partizanskog pukovnika Sime Dubajića iz Kistanja da će ukinuti Filozofski fakultet ako se ne kazne potpisnici Deklaracije. Brozovića članstvo nije htjelo isključiti, nego je sam dao ostavku. No kasnije se on pokazao posve kontroverznom osobom. Sa srpskim akademikom Pavlom Ivićem potpisao je natuknicu o jeziku u posljednjem izdanju Jugoslavenske enciklopedije 1990. u kojoj se hrvatski i srpski predstavljaju kao jedan jezik. No, pridružiti će se potom predsjedniku Tuđmanu i čak postati član Predsjedništva Republike Hrvatske te tada potpuno promijeniti ploču i zastupati posebnost hrvatskoga jezika. Nedavno je u *Večernjem listu*, temeljem istraživanja jednog zadarskog profesora, objavljeno da je u Jugoslaviji cijelo vrijeme bio suradnik Udbe.

Njegova supruga **Nevenka Košutić Brozović** predavala je svjetsku književnost. I danas se sjećam njezine dojmljive interpretacije Danteova *Pakla* od koje bolju nisam čuo ni pročitao. Pamtim iz Zadra i prof. **Nikolu Ivanišina** koji je predavao noviju hrvatsku književnost i bio zaljubljen u svoj Dubrovnik, dubrovačke književnike i Krležu. Bio je partizan i ratni invalid te izvrstan predavač. Spomenuo me u jednom svom dnevničkom zapisu u časopisu *Zadarska revija* kao studenta kojega je zapamtio, na što sam bio ponosan. Kod njega sam s odličnom ocjenom obranio diplomski rad „Književno djelo Jure Turića“, književnika iz Like, što je bila najava moga kasnijeg bavljenja ličkom kulturom. Dao mi je i pismenu preporuku za moje prvo zaposlenje na Pedagoškoj akademiji u Gospiću. Vrlo sam cijenio i profesora starije hrvatske književnosti **Franju Šveleca**, profesore srpske i slovenske književnosti **Zlatana Jakšića**, inače dobrog čakavskog pjesnika iz Brača, i **Štefana Barbarča** iz Ljubljane koji me jako hvalio za referat „Impresionizam Josipa Murna Aleksandrova“. Studij pedagogije bio je skroman jer su tada bila samo dva stalna profesora

– Vladimir Janković i Josip Pivac koji će kasnije prijeći u Zagreb te sam s njim dugo i dobro surađivao.

Kao novinar položio magisterij i doktorat s temama iz metodike

Kako je došlo do Vašeg opredjeljivanja za istraživanje nastave hrvatskoga jezika, a time i metodike?

Tu je bio presudan moj dolazak u Zagreb na odsluženje vojnog roka 1968. godine. I oko toga je bila zanimljiva priča jer su iz Gospića mladiće Hrvate, a posebno one iz „problematičnih“ obitelji poput moje, iz vojnog odsjeka uglavnom slali u Makedoniju, na bugarsku granicu ili u Bileća. A ja sam imao sreću da sam uspješno instruirao jednoga kolegu s Pedagoške akademije, čija je majka bila u dobrim odnosima s vojnim referentom pa je, kao nagradu za pomoć sinu, ishodila da me pošalje u Zagreb. Tu je pak živjelo više mojih rođaka, među kojima i **Milivoj Gabelica**, profesor pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, suprug moje sestrične Zdenke. Prof. Gabelica je predavao metodiku hrvatskoga jezika studentima pedagogije (tada su studenti pedagogije slušali i kolegije iz metodike nastavnih predmeta u osnovnoj školi jer su bile integrirane u didaktiku), a praktičnu nastavu i ogledna predavanja imali su u Osnovnoj školi „Nikola Demonja“ (danas OŠ Davorina Trstenjaka“), neposredno pored Fakulteta. Dogodilo se da je, baš u vrijeme (treći put „prst Božji“), kad sam završavao služenje u JNA, iz te škole otišla nastavnica hrvatskoga jezika i studentska mentorica pa su prof. Gabelicu zamolili da pronade dobrog nasljednika. On je odmah predložio mene znajući me kao dobrog studenta s prvim radnim mjestom na Pedagoškoj akademiji pa u Gimnaziji u Gospiću. Tako sam se 1970. zaposlio u toj uglednoj školi, koju su vodili ambiciozna ravnateljica Nela Vukadinović i školski pedagog Vladimir Jurić, kasnije profesor didaktike na Filozofskom fakultetu. Mentorski sam posao shvatio vrlo ozbiljno i savjesno se pripremao za svaki sat rada sa studentima, što je zahtijevalo i dublje ulaženje u metodičku teoriju. Neka ostane zapisano da su ogledna predavanja iz hrvatskog jezika kod mene, kao studenti pedagogije, održali i kasniji sveučilišni pedagozi Milan Matijević i Vlatko Previšić. Slijedeći poticajnu atmosferu u toj školi, počeo sam surađivati sa *Školskim novinama*, tjednikom prosvjetnih radnika Hrvatske, na čiji ću se poziv, nakon dvije godine suradnje, zaposliti kod njih 1972. godine kao novinar. U to sam vrijeme već osnovao obitelj pa sam bio veoma motiviran za napredovanje u karijeri, a mogućnost za to vidio sam u znanstvenom usavršavanju, tj. magistarskom i doktorskom studiju. Kad sam od prof. **Dragutina Rosandića**, šefa Katedre za metodiku hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (upoznao sam ga kao suradnika

Školskih novina), saznao da osniva magistarski studij metodike hrvatskoga jezika, prvi takav studij u Jugoslaviji, vidio sam u tome svoju šansu i upisao se kao student prve generacije s još desetak polaznika. Studij me jako zaokupio jer su mi predavala tri izvrsna profesora: Dragutin Rosandić (metodika), **Miroslav Šicel** (književnost) i **Vladimir Poljak** (didaktika). Diplomirao sam 1978. stekavši znanstveni stupanj magistra znanosti (imao je puno veću „težinu“ od sadašnjih magisterija), te mi je bio otvoren put do doktorata koji se tada nije mogao dobiti bez prethodno položenog magisterija. Odmah sam nastavio doktorski studij, na kojemu mi je, uz spomenute profesore, predavao i naš vrhunski teoretičar književnosti **Milivoj Solar**, i obranio disertaciju 1984. U ispitnom povjerenstvu bili

su Dragutin Rosandić, Miroslav Šicel i Milija Knežević s Filološkog fakulteta u Beogradu, tada najbolji metodičar materinskog jezika u Srbiji (u skladu s tadašnjim nazivom jezika i pravilom da jedan član ispitnog povjerenstva mora biti s drugog fakulteta). Magistarski studij savladao sam za četiri godine (dvije godine predavanja i dvije izrade magistarskog rada), a isto toliko trajao je i doktorski. Sve to uz naporni i stresni novinarski posao u *Školskim novinama* koje su mi i financijski pomogle plativši troškove obaju studija. Tada sam uočio važan problem. Moj poslijediplomski i doktorski studij iz metodike hrvatskoga jezika svrstani su u filologiju, kao granu humanističkog znanstvenog područja, kao da sam doktorirao nekom temom iz jezikoslovlja ili znanosti o književnosti. Na diplomu nije mogao biti naziv metodike kao znanstvene discipline jer tada nije bila priznata. To me jako motiviralo za raščišćavanje statusa metodike koja je u praksi toliko važna, a u znanosti se prešućivala ili svrstavala u pedagogiju. Rješenje će toga problema doći znatno kasnije.

Dakle, moj put od diplome iz geografije na Pedagoškoj akademiji u Gospiću i fakultetske diplome iz kroatistike u Zadru do doktorske diplome iz metodike hrvatskoga jezika u Zagrebu rezultat je isprepletanja osobnih nagnuća i ambicija te objektivnih obiteljskih i društvenih mogućnosti. Ne znam što bi sa mnom bilo da su prevladale geografija ili matematika (svakako me ne bi bilo ni u Zadru ni u *Školskim novinama*), no ni ovako nije ispalo loše. Vidim to i po tome što me napetost interesa i radost stvaranja ne napuštaju ni danas.

Filozofija i logika ključne za bavljenje znanošću

Vaša je doktorska teza, kao kruna školovanja za znanstvenika istraživača, bila „Znanstvena predmetnost i metodološki sustav nastave književnosti“. Zašto se izabrali tu temu i do kojih ste novih spoznaja došli tim istraživanjem. Kako su se one odrazile na Vašu kapitalnu knjigu Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta?

Naslov teze odabrao sam pod utjecajem nekih svojih važnih spoznaja o prirodi, svrsi i funkcioniranju znanosti kao ljudske djelatnosti. Temu svoga magistarskog rada „Uloga radio-emisija u upoznavanju učenika s lirskom pjesnom“ izabrao sam slijedom svoga tadašnjeg interesa za ulogu elektroničkih medija u nastavi koja je bila tek u začetima. Uporaba radija u nastavi smatrala se značajnom inovacijom, a ja sam tada bio i autor nekoliko emisija Obrazovnog programa Radio Zagreba. Pritom sam se susreo s problemom metodologije istraživanja, ne samo te teme nego i metodike uopće, jer ona u literaturi nije bila nigdje sustavno obrađena. Ni sam prof. Rosandić, koji je već tada bio utemeljitelj više metodičkih disciplina, a osobito metodike književnosti, nije metodologiju metodike razradio u svojim radovima mada je metodiku postavio kao interdisciplinu između znanosti o književnosti i jeziku i pedagogije, odnosno didaktike.

Nisam mogao prihvatiti da se metodika svrstava u pedagoške discipline kao dio didaktike jer je u njoj je ključna matična znanost a ne didaktika. Objašnjenja sam potražio u znanosti o znanosti kao derivatu filozofije i shvatio da se metodologija bilo koje znanosti treba temeljiti na filozofskoj disciplini gnoseologiji, koja se bavi putovima spoznaje i znanja, i logici koja utvrđuje zakonitosti logičkog mišljenja, što je ključno za svaku znanost. Zato u mojoj knjizi *Znanstveni sustav metodike književnog odgoja i obrazovanja*, koju sam na osnovi disertacije objavio 1989., prva rečenica glasi „Je li metodika književnog odgoja i obrazovanja (nastave književnosti) znanost, po čemu je znanost i koje je njeno mjesto u sistemu suvremene znanosti?“ U traženju odgovora na to pitanje u knjizi sam pošao od činjenice da je primarno područje istraživanja metodike nastavna praksa. Istraživanje nastavne prakse pak donosi određene spoznaje koje ne pripadaju zna-

nosti o književnosti, ali ni didaktici kao općoj teoriji nastave, nego su spoj jedne i druge, a to je treće područje. Bitno je tu imati na umu da se metodika bavi tumačenjem i objašnjavanjem nastavnih sadržaja, kako bi ih učenici što lakše usvojili, i da ju je stoga nužno utemeljiti na spoznajnim teorijama koje nude putove tumačenja ili objašnjavanja neke pojave. A ima više teorija spoznaje, koje su se tijekom povijesti javljale i u odgojno-obrazovno procesu nastave književnosti i jezika, npr. pozitivizam, dijalektički materijalizam, fenomenologija, hermeneutika, teorija interpretacije, strukturalizam, estetska koncepcija, eksplikacija teksta i druge. Postojala je i Zagrebačka književnoteorijska i književnometodička škola, utemeljena ponajviše na strukturalizmu, na čijim su se stavovima zasnivali početci sveučilišne metodike hrvatskoga jezika, a čiji su se tragovi u praksi zadržali do danas. Metodičko područje te škole zvali smo Rosandićeva metodička škola jer je profesor u njoj bio zaista dominantna ličnost. Kako većina tih teorija nema veze s didaktikom, i to je dokaz da metodika ne može biti samo didaktička disciplina. Dakako, uz spoznajne teorije idu i odgovarajuće istraživačke metode koje sam također uvrstio u razmatranje. Ta su moja razmišljanja prihvatili i pisci knjige *Osnove didaktike* (F. Jelavić, N. Kujundžić, V. Pletenac, 1991), prve didaktike izdane nakon osamostaljenja Hrvatske, koji su me prihvatili kao autora poglavlja o strukturi i genezi metodike, kakve dotadašnji udžbenici didaktike nisu imali.

U to su se vrijeme u Hrvatskoj pojavili prvi zahtjevi za prihvaćanjem kurikula i ideja edukologije kao interdisciplinarnih koncepcija obrazovnih znanosti, što su pedagozi odbacili jer edukologija ne poznaje pedagogiju kao krovnu disciplinu i ravnopravno tretira spoznaje svih znanosti koje istražuju obrazovanje. Ta je povijesna inovacija išla na ruku metodici jer sadrži dionicu „unutarnji i vanjski uvjeti obrazovanja“ te uključuje tzv. prakseološke discipline kakva je upravo metodika. Sve to potaklo me da napišem svoju knjigu *Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta* (2008) u kojoj sam postavio ukupni znanstveni sustav metodike kao znanosti i objasnio njenu epistemologiju kao interdiscipline između pedagogije i edukologije.

Metodika usprkos pedagogiji

Što je sve trebalo poduzeti da se, unatoč protivljenju pedagoga, metodika prizna kao posebna znanstvena disciplina?

Put do priznavanja metodike kao autonomne interdiscipline bio je dug i pun otpora tradicionalnih pedagoga na teorijskoj pa čak i na osobnoj razini. Kad sam ušao u tu borbu, metodika, mada se smatrala važnom za nastavnu praksu, nije bila priznata znanstvena disciplina iako je postojala kao obvezni sveučilišni kolegij u svim učiteljskim i nastavničkim studijima. Posljedica toga bila je da metodičari nisu mogli

napredovati u izboru za sveučilišna zvanja, prijavljivati projekte i sl. na temelju radova iz metodike, nego samo iz matičnih znanosti. U javnosti su bili poznati ugledni metodičari Dragutin Rosandić, **Stjepko Težak** (hrvatski jezik), **Vladimir Findak** (kineziologija), **Mirjana Vilke** (engleski jezik), **Janko Herak** (kemija), **Josip Markovac** (matematika razredne nastave), **Ivan De Zan** (priroda i društvo), **Josip Markinković** (filozofija), **Gustav Šindler** (fizika), **Emil Robert Tanay** (likovna kultura) i dr., ali su bili nepovezani i stoga nemoćni u administrativnim tijelima. Tada je postojao narativ da je metodika tek pomoćna disciplina, skup nestrukturiranih nastavnih iskustava, primijenjena didaktika, pa nema obilježja znanstvene discipline, a time ni prava koja proizlaze iz tog statusa.

Prilike u korist metodici počele su se mijenjati 80-ih godina 20. stoljeća zahvaljujući iznimnoj agilnosti nekolicine metodičara, ponajprije prof. Dragutina Rosandića, kojemu je uspjelo još 1974. osnovati Katedru za metodiku hrvatskosrpskoga jezika na Odsjeku za jugoslavistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Presudnu potporu tada su mu, po njegovim riječima, dali vrlo ugledni profesori hrvatske književnosti Ivo Frangeš i Miroslav Šicel. Oni su s njim bili autori čitanki za hrvatski jezik u gimnazijama u koje je prvi put uveden metodički instrumentarij kao sastavnica udžbenika i koji su posve promijenili koncepciju udžbenika hrvatskoga jezika. Čitanka iz književnosti prestaje biti samo antologija tekstova i postaje metodički osmišljeno djelo koje vodi učenika i učitelja ranim misaono-estetskim putovima u spoznavanje vrednota književnog teksta. To će kasnije slijediti i udžbenici drugih nastavnih predmeta u osnovnoj i srednjoj školi. Svijest o važnosti metodike u obrazovanju učitelja i srednjoškolskih profesora i dalje je rasla te je nastao pravi pokret za priznavanje metodike u kojemu su osim metodičara sudjelovali i napredni pedagozi. U tome sam bio vrlo aktivan nakon položenog magisterija i doktorata iz metodike, a važno je bilo i to što sam radio u *Školskim novinama* koje su, kao stručno glasilo, bezrezervno podupirale ta nastojanja.

Inicijalnu knjigu u sustavnom afirmiranju metodike, pod nazivom *Metodike u teoriji i praksi*, napisali su pedagozi **Nedjeljko Kujundžić** i **Ivan Biondić**, a izdale *Školske novine* 1985. godine. Kao razlog objavljivanja knjige naveli su kako je „uočeno da je metodika još uvijek zarobljena zastarjelim pedagoškim modelima i shemama i da je to jedan od razloga krize odgoja i obrazovanja u nas“. Knjiga je zapravo sadržavala rezultate ankete u kojoj je 30-ak metodičara, pedagoga i psihologa govorilo o tri teme: strukturiranje metodike, metodika u sistemu znanosti i u obrazovanju nastavnika i metodičara. U preporukama stoji kako pretežni dio anketiranih teoretičara i praktičara smatra da se „metodike i metodičari trebaju odlučno osloboditi podložničkog poimanja metodika bilo u funkciji pedagogije ili bazičnih znanosti“ i da trebaju biti „relativno samostalne znanosti koje su multidisciplinarno

povezane s drugim znanostima“. Sudjelovao sam u toj knjizi sa svojim priložima, a bio sam joj i urednik pa sam se dublje upoznao sa sadržajem i ciljevima autora. Iste godine na današnjem Učiteljskom fakultetu u Zagrebu održano je veliko savjetovanje pod nazivom *Metodike u sustavu znanosti i obrazovanja* s 35 izlagača, uglavnom fakultetskih metodičara, pedagoga i psihologa, čiji su radovi objavljeni u istoimenoj knjizi kojoj sam glavni urednik. Ta je knjiga značila pravu prekretnicu u promicanju metodika, pa je već 1986. godine osnovana Sekcija za metodike pri Klubu sveučilišnih nastavnika u Zagrebu, prva stručna organizacija metodičara i drugih poklonika metodike. Za predsjednika je izabran Dragutin Rosandić, a ja za jednog od potpredsjednika. Osamostaljenje Hrvatske i napuštanje socijalističkog ustroja društva i školstva unijeli su novi optimizam i očekivanja promjena u odgoju i obrazovanju pa je 1991. Sekcija za metodike prerasla u Hrvatsku akademiju odgojnih znanosti, udrugu stručnjaka s raznih fakulteta i drugih ustanova koji se bave istraživanjem odgoja i obrazovanja (danas se naziva Akademija odgojno-obrazovnih znanosti). Prvi predsjednik bio je Nedjeljko Kujundžić, a ja sam bio treći predsjednik po redu. Članovi su bili grupirani najprije u četiri, a potom u tri odjela: za opće i posebne odgojno-obrazovne znanosti te za metodike i druge interdiscipline. Time je postignut cilj interdisciplinarnog okupljanja obrazovnih stručnjaka.

Daljnje osnaživanje položaja metodike nastavilo se savjetovanjem *Metodika – sveučilišna i praktična disciplina* na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu 2000. god., nakon kojega je na istom fakultetu pokrenut znanstveni časopis *Metodika*, koji je na moju inicijativu odobrio tadašnji dekan i metodičar prirode i društva Ivan De Zan. Časopis će izlaziti sljedećih deset godina kao matično glasilo za sve metodike. Cijelo vrijeme izlaženja bio sam glavni urednik. God. 2010. na Učiteljskom fakultetu osnovana je, na moj prijedlog, Katedra za metodike u koju su uključeni svi metodički kolegi. Bio sam predstojnikom katedre do umirovljenja.

Važnom savjetovanju pod nazivom *Redefiniranje sustava odgojnih znanosti* 2001. godine bio je cilj unošenje u službeni državni Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama znanstvenog polja *temeljne edukacijske znanosti i metodike nastave*, što je kao prijedlog upućeno tadašnjem Ministarstvu znanosti. Prethodno je napravljena anketa među svim značajnijim sveučilišnim subjektima obrazovnih znanosti (fakulteti, fakultetski odsjeci) da se o tome izjasne i jedino je Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu bio protiv. Zbog nestabilnih političkih prilika ta inicijativa nije dalje procesuirana, no nastavljen je rad na službenom priznavanju metodike angažmanom triju institucija – Akademije odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske, Učiteljskog fakulteta u Zagrebu i Instituta za društvena istraživanja, a ja sam djelovao u sve tri. Istodobno, radio sam na svojoj knjizi *Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta*, objavljenoj 2008.

godine, kad se u Nacionalnom vijeću za znanost pripremao novi Pravilnik o znanstvenim područjima, poljima i granama. Sudjelovao sam u raspravama o tekstu tog pravilnika u organizaciji Ministarstva znanosti i obrazovanja, koje je koordinirao tadašnji državni tajnik Nevio Šetić, a više nas kontaktiralo je i tadašnjeg predsjednika Nacionalnog vijeća Krešimira Pavelića oko uvrštavanja metodika nastavnih predmeta kao grana prirodnih, društvenih i humanističkih znanosti te interdisciplinarnog područja *obrazovne znanosti*, važnog za interdisciplinarnost u obrazovanju. Kao opipljiv argument priložio sam svoju upravo objavljenu knjigu. Naši su prijedlozi uvršteni u Pravilnik, a u povratnoj smo informaciji saznali da je moja knjiga u tome bila važan uteg.

Moja angažiranost oko metodike imala je za mene i osobnih posljedica, od odbijanja da me prime u Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je bilo upražnjeno mjesto metodičara hrvatskoga jezika, iako sam ispunjavao sve uvjete (radije su poništili natječaj), do zakulisnog lobiranja protiv moga izbora za dekana Učiteljskog fakulteta, u čemu su također uspjeli. No promjene se nisu mogle zaustaviti.

Nerazumijevanje metodike u kroatistici

Kako se razvijala Vaša sveučilišna karijera?

Moje prvo radno mjesto (na određeno vrijeme) bilo je na Pedagoškoj akademiji u Gospiću gdje sam stekao prva iskustva u visokoškolskoj nastavi. Dodirnu sam točku sa sveučilišnom sredinom imao i kao mentor studentima pedagogije u Osnovnoj školi „Nikola Demonja“. Rad u *Školskim novinama* povezao me s više sveučilišnih profesora. Ipak, ključno za moju sveučilišnu karijeru bilo je postizanje znanstvenog magisterija i doktorata znanosti u vrijeme dok sam bio novinar. To mi je omogućilo da na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i Učiteljskoj akademiji u Zagrebu, kao vanjski suradnik, predajem kolegij Kultura govorenja i pisanja, obvezan za sve studente osim na studiju jugoslavistike. Dakle, prvih 26 godina radog vijeka bilo je zapravo priprema rada na sveučilištu. Prava moja sveučilišna karijera počela je 2007. godine kad je na Učiteljskoj akademiji u Zagrebu upražnjeno radno mjesto nastavnika metodike hrvatskoga jezika na studiju razredne nastave. Tada sam radio u Ministarstvu prosvjete i športa. Na natječaj smo se javili jedan (poznati) pedagog i ja. Do tada su naime metodiku hrvatskoga jezika budućim učiteljima razredne nastave predavali pedagozi pa nije bilo čudno da se natječe i pedagog. Stručno povjerenstvo i Znanstveno-nastavno vijeće odlučili su se za mene, a prednost su mi dali i zbog toga što sam završio studij hrvatskog jezika i pedagogije, što je za nastavnika metodike bila najbolja kombinacija. S tim mojim izborom završila je praksa da metodiku hrvatsko-

Ante Bežen u predavaonici Učiteljskog fakulteta u Zagrebu 2014. godine sa studentima i suradnicama (stoje) Martinom Kolar Billege, Tamarom Jurkić Sviben i Vesnom Budinski

ga jezika za niže razrede osnovne škole predaju pedagozi. To načelo da sveučilišni metodičar treba imati završenu matičnu znanost metodike, a kasnije je to prošireno i na doktorat iz metodike, uspostavljeno je postupno za sve metodike, od predškolskog odgoja do fakulteta. Tako je i danas i to je glavno postignuće bitke za metodiku i njenu interdisciplinarnost, gdje znanost nastavnog predmeta ima status matične znanosti.

Tijekom sljedećih godina napredovao sam u zvanjima, svakih pet godina, od docenta do redovitog profesora s tim da sam doživio jednu kriznu epizodu, ovaj put zbog kroatistike. Pri izboru za redovitog profesora matično povjerenstvo za filologiju, na čelu profesoricom Marijom Turk iz Rijeke, vratilo je moj predmet na doradu sa zadatkom povjerenstvu koje me predložilo da objasni koje su moje zasluge za kroatistiku jer im to nije bilo jasno budući da za njih metodika nije bila „čista“ kroatistička disciplina. Tada naime u Pravilniku o znanstvenim područjima, poljima i granama još nije bilo interdisciplinarnih područja ni grana pa su nastavnici metodike napredovali u granama matične znanosti, a to je u mom slučaju bila kroatistika. Član povjerenstva koje me predložilo, Marko Samardžija, napisao je tada oštro objašnjenje u kojemu je pitao Matično povjerenstvo zbog čega sumnjaju da moji radovi o nastavi

hrvatskog jezika i književnosti i brojni udžbenici iz tog područja pripadaju kroatistici te što je onda smisao obrazovanja profesora hrvatskoga jezika ako nije rad u školi, čime se bavi metodika. Povjerenstvo je usvojilo obrazloženje i promaknulo me u redovitog profesora, no taj je dodatni postupak trajao gotovo dvije godine. Zbog toga nisam skupio dovoljan broj godina da me se bira u profesora u trajnom zvanju, a posljedično, po umirovljenju, i za profesora emeritusa, mada se za to nastojalo pronaći zakonsku mogućnost koje, dakako, nije bilo. To je i odgovor onima koji me pitaju kako to da nisam postao profesor u trajnom zvanju, a imam tako vrijedne radove. Tako je moja sveučilišna karijera metodičara izravno trpjela konkretne posljedice neshvaćanja prirode metodike, a slično su doživjeli i još neki metodičari. Ovdje dodajem da je najžešći napad na metodiku s kroatističkog stajališta, i to izravno na radove profesora Rosandića, napisao književni kritičar i povjesničar književnosti Slobodan Prosperov Novak u Globusu 2000. godine, no ta kritika pokazuje potpuno nerazumijevanje fenomena poučavanja i školske književnosti pa nije imala nikakva odraza u stručnoj javnosti.

Udžbenici između metodike i tržišta

Puno ste se bavili udžbenicima kao autor i službenik Ministarstva. Napisali ste sa suradnicima veći broj udžbenika iz hrvatskoga jezika za sve razrede osnovne škole. Neki su imali zavidnu nakladu na nacionalnoj razini pa ste tako znatno utjecali na učenje i poučavanje hrvatskoga jezika u školama. No, sudjelovali ste i u kreiranju udžbeničke politike i bavili se teorijom udžbenika. Kada ste počeli pisati udžbenike, imaju li Vaši udžbenici neka posebna stručna obilježja te što mislite o razvoju i politici proizvodnje udžbenika u vremenu u kome ste se njima bavili te danas?

Prvi moj udžbenik bio je *Gospić i lički krajevi*, a napisao sam ga sa suautorom **Ivanom Šutijom**, tada regionalnim savjetnikom za razrednu nastavu u Gospiću. Prvo izdanje izašlo je 1975. godine u nakladi Školske knjige. Bio je to novi proizvod kakvih do tada nije bilo, namijenjen učenicima trećeg razreda osnovne škole za učenje o užem zavičaju u predmetu Priroda i društvo. Iako sam tada bio bez iskustva u tom poslu, tadašnji urednik u Školskoj knjizi Dragutin Pavličević izabrao me, kao Ličanina i dobra novinskog pisca, a ja sam suautora izabrao kao iskusna nastavnika. Bilo je to vrijeme socijalističke Jugoslavije u kojoj se sustav proizvodnje udžbenika bitno razlikovao od današnjeg. Jedinu izdavača udžbenika bila je Školska knjiga, u društvenom vlasništvu, koja je birala autore među najistaknutijim stručnjacima. Za jedan predmet i razred postojao je samo jedan udžbenik za sve škole u Hrvatskoj. Bilo je poželjno da udžbenike pišu sveučilišni nastavnici i savjetnici Zavoda

za školstvo, tj. samo potvrđeni stručnjaci, pa među piscima udžbenika gotovo nije bilo nastavnika iz prakse. Biti autor udžbenika tada je bila više čast i potvrda stručnosti jer su autorski honorari bili simbolični (oko 0,80 posto prihoda od udžbenika, a danas je taj iznos 12-15 posto). Nakon što sam magistrirao i doktorirao, Školska knjiga ponudila mi je suautorstvo još dvaju udžbenika s već afirmiranim autorima i doktorima znanosti **Zvonimirom Diklićem** i **Jožom Skokom**, s kojima sam napisao čitanke iz hrvatskog jezika za 7. i 8. razred osnovne škole. Udžbenike je i tada odobravalala komisija u Republičkom sekretarijatu za prosvjedu (danas ministarstvo), a osobito se pazilo da budu ideološki besprijekorni, u duhu marksističke ideologije i bratstva – jedinstva jugoslavenskih naroda. Koliki je bio utjecaj Partije, osjetio sam na sebi. Naime, čak je šefica Partije u Hrvatskoj Milka Planinc pozvala na odgovornost direktora Školske knjige Josipa Malića zbog jedne nenamjerne pogreške u mom udžbeniku o Lici. U jednom je izdanju izostalo ime i prezime jednog od 55 narodnih heroja iz Like, koji su svi morali biti navedeni, te je taj izostavljeni zahtijevao da se pronađe krivac. U Školskoj knjizi morali su provesti istragu, no kad se saznalo da je greška nastala previdom korektora, buka se smirila. To je samo mali primjer da su udžbenici opasan teren, i da nekad i zbog naoko nevažnih detalja, mogu postati važno javno pitanje. To se nije primijenilo do danas, no to je zapravo prirodno. Svaka vlast kontrolira udžbenike jer joj je stalo da obrazovne sadržaje donosi u skladu sa svojom ideologijom, no za to bi trebao postojati stalni nadzor kojega kod nas nema. Skliskost udžbeniče politike iskusio je i prvi ministar prosvjete u neovisnoj Hrvatskoj Vlatko Pavletić koji je dao ostavku na tu funkciju zbog prozivke u Hrvatskom saboru upravo zbog jednog udžbenika u kojemu je greškom otisnuta zemljopisna karta na kojoj Baranja nije bila u granicama Hrvatske. Udžbenici su bili vruća tema gotovo svim ministrima prosvjete do danas.

Intenzivnije sam se počeo baviti udžbenicima kad me ministrica Ljilja Vokić 1994. imenovala pročelnikom Odjela za udžbenike i nastavna sredstva u Ministarstvu sa zadatkom da ustrojim taj odjel koji do tada nije postojao. Bilo je to izvrsno novo iskustvo pa ću ga detaljnije objasniti. Kako tada nije bilo Zakona o udžbenicima, Ministarstvo je upravljalo udžbenicima na temelju odluke ministrice. Napisao sam prvu odluku kojom je uspostavljen sustav proizvodnje školskih udžbenika po kojoj se ministarstvo, s kasnijim dopunama, ravnalo sve do donošenja Zakona o udžbenicima u vrijeme ministra Vladimira Strugara 2002. godine. Mada su postojala povjerenstva za svaki predmet, konačnu je odluku o svakom udžbeniku donosila ministrica, ponekad mimo odluke povjerenstva, što se tumačilo samovoljom i izazivalo medijske kritike. U to vrijeme uveden je izdavački i autorski pluralizam, tj. ukinut je monopol Školske knjige, a za udžbenike za isti predmet i razred moglo se javiti više izdavača i autora. Prvi novi izdavač bio je Profil, a zatim se pojavilo još nekoliko

među kojima su najznačajniji Alfa i Naklada Ljevak, no Školska knjiga do danas je ostala najjača. Pluralizam izdavača i autora donio je tržišno natjecanje u kvaliteti i cijeni udžbenika, što je bilo dobro za rast kvalitete i tehničke opremljenosti udžbenika, ali je donio i negativne posljedice. Najvažnija je ta što su izdavači, a ne stručnjaci, vremenom postali glavni kreatori udžbeničke politike. Država je doduše vlasnik koncesije koju dodjeljuje izdavačima pobjedom na natječaju, Ministarstvo preko svojih povjerenstava odobrava udžbenike, ali je prava moć kod izdavača jer oni ubiru novac od prodaje. Oni izabiru i plaćaju autore te često iz sjene utječu na povjerenstva u ministarstvu i odluke učitelja o izboru udžbenika. Izdavači su postali svojevrsni moderatori metodike jer od autora traže gotove metodičke modele i druge proizvode za pripremu i izvođenje nastave, ali ne uvijek na stručnim načelima. Dakle, važno im je pridobiti učitelje proizvodima koji ih oslobađaju od vlastitih napora u kreiranju nastave, a to osiromašuje izvedbenu metodiku i njihovo individualno stvaralaštvo te je često suprotno znanstvenoj metodici koja se uči na fakultetima. Tu je najbitnije da izdavač zaradi što više novca pa je ova izdavačka metodika nazvana „komercijalnom“ ili „tržišnom“ metodikom. Udžbenicima, dakle, u bitnim stvarima upravlja novac, a ne struka i javni interes. U razvijenim se državama preko ustanova, kakva je kod nas Agencija za odgoj i obrazovanje, ili znanstveni instituti, prati uporabu odobrenih udžbenika pa se isključuju loši, što kod nas ne radi nitko. U Ministarstvu obrazovanja danas, koliko znam, više ne postoji poseban odjel za udžbenike, nego tek nekoliko činovnika brine o administrativnim pitanjima. God. 2004. pedesetak autora udžbenika osnovalo je Udrugu autora udžbenika s ambicioznim ciljem potpore autorima u odnosima s izdavačima i državom. Bio sam prvi predsjednik te udruge koju, međutim, nisu podržali izdavači, jer nisu htjeli da im se itko miješa u politiku autorskih honorara. Udruga se zalagala i za propisivanje uvjeta koje mora zadovoljiti autor udžbenika jer izdavači u autorske timove uključuju i sasvim nekompetentne početnike, no uvjeti za pisce udžbenika nisu unijeti u udžbenički standard. Polazili smo naimē od uvjerenja da je dobar udžbenik visokokvalitetno stručno djelo i da ga stoga mogu pisati samo potvrđeni stručnjaci. No, kvaliteta autora i udžbenika u sadašnjem sustavu kao da nikoga ne zanima pa su otuda razumljivi povremeni skandalovi koji nastaju upravo zbog (ne)kvalitete udžbenika. Recenzenti i povjerenstva u ministarstvu često udžbenike pregledavaju samo formalno pa svi ti filtri propuste i velike pogreške. Poznato je da je jednom odobrena početnica u kojoj je nedostajalo slovo Č.

Napisao sam nekoliko istraživačkih tekstova o udžbenicima, pa i seriju članaka o udžbenicima u *Školskim novinama*, u kojima sam nastojao objasniti fenomen udžbenika. Bio sam članom Vijeća za udžbenike u Ministarstvu u doba ministra Strugara te tako dalje utjecao na udžbeničku politiku. Smatram da su školski udžbenici vrlo

važno i složeno područje zato što se u njihovu nastajanju susreće velik broj čimbenika i oprečni interesi: struka, ideologija, tehnologija, interesi države, učenika, učitelja, učeničkih roditelja, autora i izdavača. Zaslužuju znatno veću pozornost države zbog svoje važnosti u obrazovanju mladih jer se pomoću njih prenose bitna znanja i vrijednosti za koje se društvo opredijelilo. Brigu o udžbenicima trebao bi voditi posebni odjel u nekoj nacionalnoj stručnoj ustanovi koji bi pratio njihovu dinamiku, kvalitetu i regulativu i umanjio moć izdavača koji su danas presudni za kvalitetu udžbenika.

Moram ovdje dodati da sam i za vrijeme rada u Ministarstvu nastavio pisati udžbenike iz hrvatskoga jezika za osnovnu školu. Tada se rad u državnoj službi i autorstvo udžbenika nisu smatrali sukobom interesa. To je stavljeno u zakon kasnije upravo zbog potpune liberalizacije kvalifikacija autora udžbenika. Budući da odredbe o tome nema ni u zakonu ni u podzakonskim aktima, autorom udžbenika legitimno može postati i bilo koji amater.

Najveća postignuća

Što smatrate svojim najvećim postignućima u znanosti i struci?

U znanosti to je svakako promocija metodike u priznatu znanstvenu disciplinu, kao i pobjeda interdisciplinarnog pristupa ustrojavanju i istraživanju odgoja i obrazovanja unošenjem novih znanstvenih grana i polja u državni dokument koji to regulira, o čemu sam već govorio. Zatim je to standardizacija slova hrvatske latinice u početnom čitanju i pisanju, što sam postigao s istraživačkim timom u projektu *Jezičnikovi standardi u početnom čitanju i pisanju*. Ta su slova uvrštena u Hrvatski pravopis iz 2013. godine koji je i danas na snazi, pa njima sva djeca u Hrvatskoj počinju učiti čitati i pisati u početnim razredima osnovne škole. Važnim prinosom kroatistici držim i udžbenike hrvatskog jezika i književnosti za osnovnu školu kojima sam, sa suradnicima, osmislio kulturološku koncepciju udžbenika koju se preuzeli i drugi autori. Tu su i moja istraživanja teorijskih postavki udžbenika kao fenomena, što je prinos teoriji udžbenika koju tek treba napisati.

Osmislio sam i sintagmu *obrazovna kroatistika*. To je disciplina koja obuhvaća sve znanstvene, stručne i druge aktivnosti, uključujući i metodiku, vezane za primjenu spoznaja kroatističkih disciplina i znanja u odgoju i obrazovanju. Sada se time nitko ne bavi sustavno, ali su za promicanje kroatistike važne sve aktivnosti i djelovanja koje je ugrađuju u život škole i društva te otuda potreba za ovom disciplinom i njena važnost.

U izgradnji struke svoj značajan uspjeh vidim u doprinosima podizanju znanstvene razine Učiteljskog fakulteta angažmanom na osnivanju magistarskih i dok-

torskih studija te osnivanju i uređivanju znanstvenih časopisa. Smatram uspjehom i to što sam odgojio uspješne nasljednike koji su nastavili izgrađivati fakultet i metodiku kao znanost smjerom koji sam postavio. Tijekom rada na fakultetu vodio sam kao mentor, od statusa asistenta do doktora znanosti, svoje nasljednice na kolegiju Metodike hrvatskoga jezika **Vesnu Budinski**, **Martinu Kolar Billege** i **Zrinku Vučkojević**, koje su sada već izvanredne profesorice. Moje su asistentice bile i **Tamara Jurkić Sviben**, koja je stekla doktorat iz kroatologije, područje znanost o umjetnosti – muzikologija, i razvila se u za to cijenjenu stručnjakinju, te **Silvija Rogošić** koja je doktorirala iz sociologije. Koliko sam im značio, pokazao je okrugli stol na Učiteljskom fakultetu, o čemu su opširno izvijestile *Školske novine* u br. 35-36 /2025.

Širu kulturnu važnost imaju i rezultati mojih dvaju upornih nastojanja za rasvijetljavanjem dviju važnih kontroverznih tema iz prošlosti Like i Hrvatske od kojih je bježala i znanost i vlast. Prva je Velebitski ustanak iz 1932., o kojemu je istoimeni znanstveni zbornik izdao Institut *Ivo Pilar* zahvaljujući financijskoj pomoći Grada Gospića i njegova gradonačelnika Karla Starčevića, na što sam snažno utjecao. Druga je istraživanje prve hrvatske tiskare u Kosinju iz 1483., o kojoj je **Ivan Mance** obranio doktorsku disertaciju i objavio knjigu *Kosinjska tiskara*, u čemu sam mu, prema njegovim riječima, bio važna potpora.

U svojoj bogatoj karijeri obavljali ste niz poslova i dužnosti koje nisu bile vezane za znanstveni rad. Kako ste to usklađivali?

Cijeli moj radni vijek tekao je na više, često istodobnih, kolosijeka: nastava u školi ili na sveučilištu, informiranje, državna administracija, pisanje udžbenika, znanost, rad za lički zavičaj. Uvijek je jedan bio zarađivanje za život, a ostali rad u slobodno vrijeme. U razdoblju Školskih novina magistrirao sam i doktorirao te pisao udžbenike, za vrijeme rada u ministarstvu pisao sam udžbenike i uređivao novine „Vila Velebita“, kao nastavnik Učiteljskog fakulteta pisao sam udžbenike i uređivao časopis „Metodika“. Više godina bio sam vanjski urednik za obrazovanje u Hrvatskom bibliografskom leksikonu što ga je, još za vrijeme Jugoslavije, pokrenuo današnji Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, i surađivao s njegovim poznatim glavnim urednicima Augustinom Stipčevićem i Nikicom Kolumbićem. Bio sam jako angažiran i svojim zavičajem Likom kao predsjednik Udruge Ličana „Vila Velebita“ u Zagrebu i glavni urednik istoimenih novina i časopisa, što je bilo osobito važno u doba Domovinskog rata, kada je pola Like bilo pod okupacijom agresora. S prvim gospićko-senjskim biskupom **Milom Bogovićem** blisko sam surađivao na podizanju Crkve hrvatskih mučenika na Udbini, napisao s njim knjigu o tome i uređivao list „Hrvatska vjernost“. Sve sam te poslove obavljao s dobrim rezultatima. Snažna motivacija uvijek pronade potrebnu energiju i vrijeme za rad.

Ističem da me rad u svim tim područjima obogaćivao i usavršavao. Radom u novinarstvu, pisanjem na stotine tekstova, usavršio sam preciznost i ekonomičnost pisanog izražavanja, što je itekako važno za bavljenje znanošću. Radom u državnoj administraciji savladao sam vještinu donošenja važnih odluka o kojima ponekad ovise interesi mnogih, pisanjem udžbenika povezivao sam svoje teorijske spoznaje s praktičnim iskustvom suautora, bez čega nema ni dobrih udžbenika ni uspješne metodike.

Ministri s rezultatima

Koje političke osobe iz vremena svoga djelovanja smatrate osobito važnima za razvoj obrazovanja?

Za razvoj obrazovanja kao djelatnosti uvijek su, poslije Sabora i Vlade, najodgovorniji i najvažniji ministri. U vrijeme socijalizma najsnažnija ličnost u obrazovanju bio je svakako sekretar (ministar) **Stipe Šušvar**, ideolog i nositelj koncepcije „samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja“. Bio je snažan marksistički intelektualac, sociolog i sveučilišni profesor, politički moćan, uvjerljiv u nastupima i s jasnom vizijom svojih ciljeva. Cijeloj Jugoslaviji nametnuo je svoje viđenje reforme školstva koja će ipak propasti kao politički i ekonomski promašen projekt u državi pred raspadom. Takav radni profil i toliko moćnu političku poziciju, s koje se mogu provesti dublje reforme, poslije njega, ni u bivšoj ni u sadašnjoj državi nije imao ni jedan ministar prosvjete. Kao novinar izvještavao sam o njegovim aktivnostima, mada pojedine nisam odobravao, pa me nekoliko puta javno prozivao zbog tekstova u *Školskim novinama*. Za vrijeme Jugoslavije izdvajam i njegova nasljednika **Božidara Gagru** s kojim sam se mnogo bolje razumio. Pamtim kako je 1983. stao u obranu *Školskih novina* i Dragutina Rosandića, autora knjige „Riječ materinska“, priručnika za učitelje djece naših radnika u inozemstvu, kojoj sam bio urednikom. Dušobrižnici bratstva-jedinstva zamjerili su što je na naslovnici knjige skulptura Ivana Meštrovića *Majka s djetetom* i to su, povezano s naslovom knjige, smatrali potporom hrvatskom nacionalizmu. No Gago je, inače povjesničar umjetnosti, ne smo odobrio tu knjigu, nego sudjelovao u njenu predstavljanju javnosti. U povijesti obrazovanja i kulture Gago će svakako ostati zabilježen po otporu napadima na jezik udžbenika 1985. godine zbog navodnog hrvatskog nacionalizma. U listu „Komunist“ optuženi su, naime, tadašnji autori udžbenika da forsiraju „nacionalističke“ hrvatske riječi pa je Sabor zadužio Sekretarijat za prosvjetu da to istraži. Gago je osnovao povjerenstvo, čiji sam član bio i ja, koje je detaljnom analizom utvrdilo da je optužba posve neutemeljena. Gagrino vrijeme jasno je najavilo pozitivne promjene za hrvatski jezik koje su uskoro uslijedile.

U neovisnoj Hrvatskoj prvi ministar **Vlatko Pavletić** zaslužan je za brzo i uspješno kroatiziranje nastavnih planova i programa. Umjesto jugoslavenskih uvedeni su hrvatski nastavni programi u nastavu hrvatskoga jezika, povijesti, geografije i drugih identitetskih predmeta, promijenjeni su udžbenici, prvoškolci su se opismenjivali samo na latinici, dok je uporaba ćirilice ograničena na škole nacionalnih manjina. Međutim, Pavletić se više zanimao za kulturu nego za obrazovanje te nije imao programa za nužnu cjelovitu reformu obrazovanja. Školstvom je zapravo upravljao njegov pomoćnik za obrazovanje **Stjepko Težak**, s kojim sam tijesno surađivao kao sustručnjak i direktor Fonda za osnovno školstvo. Jedna od važnijih naših zajedničkih akcija bilo je uvođenje vjeronauka u škole, što smo obavili po nalogu ministra i u dogovoru s kardinalom Franjom Kuharićem. Zbog incidenta oko udžbenika u Hrvatskom saboru Pavletić je odstupio već 1992., a s njim i svi pomoćnici. Nova ministrica **Vesna Girardi Jurkić** imala je tešku zadaću održavati školstvo i kulturu u najtežim ratnim uvjetima, bez puno prostora za reforme. U njenom mandatu bio sam pomoćnik ministra, a nju ističem kao važnu ministricu ne samo zbog uspješnog zbrinjavanja brojnih prognanih učenika i učitelja, nego i zbog dvije važne odluke: produžila je učiteljski studij s dvije na četiri godine te potpisala prvi Pravopis hrvatskoga jezika u neovisnoj Hrvatskoj 1994.

Vladimir Strugar, po struci pedagog, bio je najstručniji ministar školstva u neovisnoj Hrvatskoj do danas. Temeljito je pripremio cjelovitu reformu odgojno-obrazovnog sustava s uvođenjem kurikula, uključujući i zakon o njenu provođenju, ali ona nikad nije usvojena zbog političkih neslaganja u Vladi SDP-a. Tada je bilo tužno gledati kako Strugara, kao člana HSS-a, ruše SDP-ovac Zlatko Šešelj i HSLS-ovac Ivan Čehok, mada članovi iste koalicije, očito posve nesvjesni dalekosežnosti štete koju proizvode. Da je tada prihvaćen projekt obrazovne reforme, ubrzali bi se mnogi procesi i brže provela obrazovna tranzicija iz tradicionalnog u modernije školstvo. Njegov sljednik **Dragan Primorac** svakako je ministar koji je u obrazovanje uveo najviše inovacija. Bio je i prvi ministar koji je u jednom ministarstvu ujedinio cijelu obrazovnu vertikalnu od predškolskog odgoja do visokog školstva i znanosti, što se održalo do danas. God. 2005. osnovao je Vijeće za normu hrvatskog književnog jezika (ukinut će ga Željko Jovanović 2012.), 2006. osniva Agenciju za odgoj i obrazovanje, čime se ukida Zavod za školstvo te iste godine, i Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja kao novu instituciju po uzoru na zapadne države. God. 2008. donosi jedinstveni Zakon u osnovnoj i srednjoj školi kojim ozakonjuje uvođenje kurikula kojega uopće nije bilo, te je time potakao njegovo stvaranje. No, nije u tome uspio nego je u njegovo vrijeme proizveden HNOS kao zamjena za nastavni plan i program, od čega će već idući ministar odustati. Prvi put donio je i pedagoški standard za osnovno i srednje obrazovanje te utjecao na brz porast visoko-

obrazovanih ljudi u državi osnivanjem novih visokih učilišta. Ministrica **Blaženka Divjak** ostat će zapisana po konačnom uvođenju nacionalnog kurikula u osnovne i srednje škole 2018. zbog čega je donesen i novi Zakon o udžbenicima i izmijenjeni svi udžbenici. Njen nasljednik **Radovan Fuchs** ima šansu da ga pamte po uvođenju cjelodnevne osnovne škole kao nove organizacije školskog rada, što je povezano s velikim investicijama u školski prostor. No, u njegovo su vrijeme eskalirale vrlo negativne pojave kao što su „poplava“ odlikaša, zanemarivanje dogradnje kurikula, afere s udžbenicima, ugroženost učitelja pritiscima i prijetnjama učenika i roditelja, maloljetničko nasilje u školama i dr. za što vlast ne pronalazi efikasna rješenja.

Kad je o stručnjacima riječ, odmah napominjem da je u Hrvatskoj malo doista autoritativnih, odlučnih i kompetentnih pokretača pravog napretka u obrazovanju. Stvaralačka nemoć obrazovnog sustava i znanosti koje ga opslužuju pokazala se naročito pri uvođenju kurikula kao epohalno novog načina planiranja i izvođenja odgojno-obrazovnog procesa. Ta krupna i nužna inovacija nije proizašla iz spoznaja samog sustava, koji joj se štoviše odupirao, nego ju je nametnula država zbog ulaska Hrvatske u Europsku uniju, a onda su se struka i znanost u institutima, fakultetima i ministarstvu, uglavnom nespremni za to, snalazili kojekako. Na brzinu je 2014. izrađena strategija razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije. Javnosti, pa ni stručnoj, nije jasno objašnjeno što znači uvođenje kurikula i koja su nova znanja i vještine pri tom potrebni, a nisu objašnjene ni pretpostavke i posljedice napuštanja pedagoško-didaktičkog koncepta nastave i njegova zamjena kurikulom kojemu je izvorište u edukologiji. Zato se kurikulum krpario prema stranim uzorima, bez refleksije na tradiciju hrvatskog školstva, zato u kurikulumskoj reformi nije bilo pedagoga kao predvodnika svih dosadašnjih reformi jer o tome očito malo znaju, zato ni danas nemamo cjelovitu studiju nego skup fragmenata o nacionalnom kurikulumu, zato je teorija kurikula preuzeta silom politike, a ne kao rezultat prirodnog razvoja naše obrazovne teorije i prakse. Sve to govori i o potkapacitiranosti naših obrazovnih elita koje odlučuju, kao i o tome da cijelo društvo i dalje podcjenjuje važnost obrazovanja u vlastitom životu i razvoju. Nikako da do naših političara dopre činjenica da su Finska i Irska, nekada na nižem stupnju razvoja od Hrvatske, upravo zahvaljujući ulaganju u obrazovanje, danas po životnom standardu među vodećim zemljama svijeta.

Stručnjaci inovatori

Koje stručnjake smatrate važnim inovatorima i kreatorima razvoja teorijske misli o obrazovanju u Hrvatskoj, a posebno u metodici? Jeste li u svojoj karijeri polemizirali s neistomišljenicima?

Podemo li od 19. stoljeća, među inovatore i kreatore razvoja svakako treba ubrojiti **Ivana Filipovića** jer je najzaslužniji za poticanje samosvijesti učitelja o njihovoj važnosti za društvo i strukovno samoorganiziranje. Slijede **Antun Cuvaj**, osnivač dokumentaristike o školstvu, **Stjepan Basariček**, pisac prve pedagogije, didaktike, metodike i povijesti školstva, u prvoj polovici 20. stoljeća **Jure Turić** prvi je doktor pedagogije u Hrvata i promicatelj metodike radne škole, U drugoj Jugoslaviji najznačajniji su teoretičari obrazovanja **Vladimir Mužić**, jedini izvorni metodolog pedagogije, **Vladimir Poljak**, naš svakako najzaslužniji didaktičar, i **Mihajlo Ogrizović**, do sada najplodniji povjesničar pedagogije i školstva, u čemu se u novije vrijeme potvrdio i **Emerik Munjiza**. **Hrvoje Vrgoč** ima trajne zasluge za vodeću ulogu Hrvatskog pedagoško-književnog zbora kao najstarije strukovne udruge, angažirane na stručnom usavršavanju učitelja i pedagoga. Najistaknutiji, promotor modernizacije obrazovne teorije i prakse preuzimanjem iskustava razvijenih zemalja, posebno interdisciplinarnog pristupa obrazovanju, jest **Nikola Pastuović** pisac jedine monografije o edukologiji na hrvatskom jeziku kao osnove teorije kurikula. **Milan Matijević**, osim osuvremenjivanja didaktike, javlja se i kao važan teoretičar obrazovnih medija i istraživač alternativnih školskih koncepata.

Među metodičarima vodeće mjesto pripada **Dragutinu Rosandiću** kao osnivaču prve katedre za metodiku, utemeljitelju metodike hrvatskog jezika u području književnosti, izražavanja i nastave hrvatskog jezika u inozemstvu. Ostale iz drugih metodika sam već spomenuo, no za metodiku hrvatskoga jezika kao inovatore dodajem i sljedeće, po knjigama koje su objavili: u doba Jugoslavije **Tone Peruško**, a od novijih naraštaja **Marinko Lazzarich** i **Karol Visinko** iz Rijeke, **Jakov Sabljčić** iz Osijeka, **Ana Čavar**, **Marko Alerić**, **Vesna Budinski** i **Martina Kolar Billege** iz Zagreba, **Jadranka Nemeth Jajić** iz Splita. Neki od njih s više iskustva napisali su važna monografska djela za pojedine segmente metodike hrvatskoga jezika kakvih do sada nije bilo, dok se od mlađih to očekuje.

Polemizirao sam dosta, uglavnom o uključivanju u reformu obrazovanja obrazovnih znanosti npr. sa Šuvarovom zamjenicom Narcisom Čemalović u *Vjesniku*, zatim s Vladimirom Poljakom i Antom Vukasovićem o odnosu pedagogije, didaktike i metodike u *Školskim novinama*. Vlatku Previšiću, koji je nametao oblik kurikuluma, umjesto hrvatskog oblika kurikuluma, suprotstavio sam se u *Školskim novinama* podu-

pirući stajalište kroatistike nasuprot pedagozima, a rezultati tih polemika prepoznatljivi su i danas.

Kako će se, po Vašem mišljenju, u budućnosti razvijati nastava Hrvatskoga jezika i njegova metodika? Što očekujete od svojih nasljednika?

Sve dok postoji hrvatski narod, država i jezik, postojat će i škole na hrvatskom jeziku, a to znači i potreba za metodikama nastavnih predmeta. Da bi se hrvatski jezik očuvao, nužno je bdjeti nad njegovim razvojem i identitetom koji je sačuvan stoljećima usprkos brojnim prijetnjama nestankom. Aktualna prijetnja globalizacijom narodima i jezicima do sada je najopasnija ugroza zbog moći velikih sila i sredstava uništenja. O stanju nastave hrvatskoga jezika i njegove metodike napisao sam opširan tekst u zborniku radova „Hrvatski jezik – povijest i uloge nastavnog predmeta“ (2024., izdanje Hrvatskog filološkog društva) gdje govorim o resursima i problemima. Važno je doraditi aktualni kurikulum hrvatskog jezika u kojemu npr. ni danas Marko Marulić nije obvezni pisac u srednjoj školi, mada je lani toliko slavljeno uz 500. obljetnicu smrti (o tome sam pisao u *Večernjem listu*). A takvih identitetskih „rupa“, ne samo u kurikulumu hrvatskoga jezika, ima mnogo. To je odgovornost prosvjetnih vlasti koje i ovdje pokazuju nedoraslost zadaćama. Također, nužno je stalno inovirati metodičku teoriju i praksu, osobito udžbenike, prilagođavanjem novim oblicima i tehnologijama komunikacije.

Od Vas i ostalih svojih nasljednika očekujem nove projekte i knjige koje će implementirati godine teorijskih i praktičnih dostignuća nakon objavljivanja moje knjige „Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta“ i ostalih radova. Od tada je proteklo petnaestak godina zbog čega mnogo toga treba promijeniti, izbaciti i nanovo napisati. Uvjeren sam da će se za to pronaći mogućnost jer novi naraštaji studenata i učenika trebaju učiti iz suvremenih izvora.

Razgovarala: Martina Kolar Billege

Profesionalni put Ante Bežena

Radna mjesta: asistent na Pedagoškoj akademiji u Gospiću (1967-1968); profesor u Gimnaziji „Nikola Tesla” u Gospiću (1969); profesor hrvatskoga jezika i mentor studentima pedagogije Filozofskog fakulteta u Zagrebu u Osnovnoj školi „Nikola Demonja” (danas „Davorin Trstenjak”) u Zagrebu (1970-1972); urednik i zamjenik glavnog urednika (1972-1981), glavni i odgovorni urednik (1981-1982) i direktor tjednika prosvjetnih radnika Hrvatske „Školske novine” (1982-1988); tajnik Republičke samoupravne interesne zajednice odgoja i osnovnog obrazovanja (1987-1990); direktor Fonda za osnovno školstvo u Ministarstvu prosvjete i kulture (1991-1992); pomoćnik ministra za plan i financije u Ministarstvu kulture i prosvjete (1992-1994); prvi načelnik Odjela za udžbenike, nastavna sredstva i opremu i viši savjetnik (1995-1997); docent od 1997., izvanredni profesor (od 2003. i redoviti profesor od 2008. na Filozofskom fakultetu – Pedagogijske znanosti, odnosno Učiteljskoj akademiji, odnosno Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i voditelj kolegija Metodika hrvatskoga jezika za učitelje razredne nastave. Od 1. listopada 2014. u starosnoj mirovini.

Važnije stručne i društvene aktivnosti: urednik za pedagogiju i školstvo u Hrvatskom biografskom leksikonu Leksikografskog zavoda (1983 – 1998), član uredništva časopisa „Zrno” (1990 – 2021), glavni urednik „Andragoškog glasnika” (1998 -2001), glavni urednik novina i časopisa „Vila Velebita” (1992 – 2000), glavni urednik časopisa „Metodika” (2000 – 2011), zamjenik glavnog urednika Hrvatskog časopisa za odgoj i obrazovanje (2011 – 2014), predsjednik Nadzornog odbora Hrvatskog pedagoško-književnog zbora (2010 – do danas), predsjednik Akademije odgojnih znanosti Hrvatske (1998 – 2004), predsjednik Udruge autora udžbenika (2004 – 2015), član Izvršnog odbora Glavnog odbora akcije za izgradnju Crkve hrvatskih mučenika na Udbini (do raspuštanja 2011.).

Nagrade i priznanja: Tijekom studiranja i u radnom vijeku Ante Bežen dobio je veći broj nagrada i priznanja, među kojima i Sveučilišta u Zagrebu, Pedagoško-književnog zbora, Školskih novina, Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža”, Akademije odgojnih znanosti, Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, Ličko-senjske županije, Grada Gospića, Gospićko-senjske biskupije. Dobio je i Državnu nagradu „Ivan Filipović”, godišnju 1989. i za životno djelo 2015.

